

WAS DE SOCIAAL-DEMOCRATIE OOIT SOCIALISTISCH?

Een beschouwing over haar wezen

3e druk

Uitgave van de

groep „Daad en Gedachte” Amsterdam

W A S D E S O C I A A L - D E M O C R A T I E
O O I T S O C I A L I S T I S C H ?

(Een beschouwing over haar wezen)

DERDE DRUK

"DAAD EN GEDACHTE"

Corn. Outshoornstraat 1^I

A m s t e r d a m - 1016

DE SOCIAAL-DEMOCRATIE EN HAAR VERHOUDING TOT DE BOURGEOISIE

Het is aan geen twijfel onderhevig, dat nog steeds het sprookje opgeld doet, dat het de oude socialistische beweging is geweest, die vooral in de beginperiode van haar bestaan heeft gevochten voor de belangen van de arbeidersklasse en er voor heeft gezorgd, dat de sociale wetgeving werd veroverd op het kapitalisme.

Nu valt het natuurlijk niet te ontkennen, dat het leven van de arbeiders vandaag de dag wel heel anders is dan bijvoorbeeld in de jaren rond de eeuwwisseling. In die periode werd er namelijk nog roofofbouw gepleegd op de arbeidskracht, dat wil zeggen, dat de arbeiders onder dusdanige omstandigheden leefden, dat zij er als het ware aan te gronde gingen. De arbeidstijden waren schrikbarend. Zestien tot achttien uren per dag was geen uitzondering. Tuberculose was dan ook een ziekte, die welig tierde onder de arbeiders. Ver voor hun tijd waren de arbeiders en arbeidersvrouwen versleten. Het gebruik van alcohol was zeer groot. Het was voor de arbeiders de enige mogelijkheid hun ellendig lot een ogenblik te vergeten. Het is begrijpelijk, dat daarin verandering moest komen. Bij een voortgaan van de roofofbouw op de arbeidskracht zou de arbeidersklasse er aan te gronde gaan.

Het is dan ook daarom, dat alle strijd van die dagen gericht moest zijn op het verkrijgen van verbeteringen binnen het raam van het kapitalisme. Een strijd tegen het kapitalisme, tegen de maatschappelijke orde, dus een revolutionaire strijd, was ondenkbaar. Revolutionaire strijd kan pas tot ontwikkeling komen, wanneer in een bepaalde maatschappijvorm de onderdrukte klasse al een dusdanige betekenis heeft gekregen, een dusdanige economische positie inneemt, dat de strijd die zij voert meteen tegen de bestaande maatschappelijke orde is gericht. Elke actie, elk stuk strijd is dan meteen een aanslag op de macht van de heersende klasse. Daarvan kon in de jaren van de roofofbouw op de arbeidskracht echter geen sprake zijn. Het kapitalisme zelf stond nog in zijn kinderschoenen en moest zijn groei- en bloeiperiode nog tegemoet gaan.

Men weet echter wat er met een akker gebeurt, waarop roofofbouw wordt gepleegd. In het westen van Noord-Amerika zijn grote vruchtbare gebieden in woestijnen herschapen door de roofofbouw die er op gepleegd werd. Er was immers grond genoeg voor de pioniers van "Het Westen". Was de grond uitgeput dan nam men gewoon een nieuw stuk vruchtbare grond in bezit en begon daar van voren af aan. Welnu, zoals die vruchtbare gronden werden uitgeput, zo werd onder het opkomende kapitalisme ook de arbeidskracht der arbeiders uitgeput. Wanneer dat proces zich echter volledig zou hebben voltrokken, zou er voor de ondernemers geen nieuwe klasse zijn geweest om die van voren af aan uit te putten. Dan zou er niet alleen sprake zijn geweest van een ondergang van de arbeiders.

dersklasse, doch ook van een ondergang van het kapitalisme. Het kapitalisme moest zich in vrije concurrentie kunnen ontplooiën en dat was niet mogelijk met een arbeidskracht, die volkomen was uitgeput. Neen, daarvoor was nodig een arbeidersklasse, die zo gezond en welvarend mogelijk was; een arbeidersklasse, die een dusdanige beloning en dusdanige levensomstandigheden had, dat zij in staat was haar arbeidskracht voortdurend te herstellen.

De meest vooruitstrevenden onder de bourgeoisie begrepen dan ook zeer goed, dat zij bezig waren de kip met de gouden eieren te slachten. Het is ook daarom, dat de eerste voorstellen om tot een bepaalde arbeidswetgeving enz. te komen, niet van socialistische zijde kwamen, doch van vertegenwoordigers der bourgeoisie. Dat was niet alleen zo in het buitenland, maar ook hier in Nederland. Zelf vatte de bourgeoisie het bewoonbaar maken van het kapitalisme voor de arbeiders ter hand. Dit was een levensnoodzaak voor de bourgeoisie en het behoeft tevens de arbeidersklasse voor de ondergang. Wat hier het belang was van het kapitalisme, was tevens het belang der arbeiders.

Men denke echter niet, dat het allemaal zo makkelijk ging. De structuur van het kapitalisme was toen volkomen anders dan nu. Van ordening was vrijwel geen sprake. De belangen lagen dan ook niet overal gelijk en het is begrijpelijk, dat er verschillende ondernemers waren, die er niets van wilden weten, dat er belangrijke hervormingen voor de arbeiders zouden worden doorgevoerd. Hun inzicht werd belemmerd door het directe belang. Zij waren blind voor het algemeen belang van h e t kapitalisme, dat zich alleen maar verder zou kunnen ontplooiën indien die hervormingen wél zouden worden doorgevoerd. De meest vooruitstrevenden onder de bourgeoisie ijverden daarom voor hervormingen. Zo kwam in Nederland in 1874 dan ook een kindernet tot stand, waarbij arbeid van kinderen beneden twaalf jaar in fabrieken en werkplaatsen werd verboden. In 1886 werd door de Tweede Kamer besloten dit verbod te handhaven en tevens de arbeidsmogelijkheid voor kinderen beneden zestien jaar en voor vrouwen te beperken. Voorts bracht het ministerie Roël-Van Houten, dat in 1897 aftrad, een veiligheidswet tot stand. Men ziet, reeds voor er in Nederland van een echte arbeidersbeweging sprake was, had de bourgeoisie zelf reeds de eerste stappen op het pad van de sociale wetgeving gezet.

Doch niet alleen in Nederland was dat het geval. Neen, ook in andere kapitalistische landen voltrok zich dat op dezelfde manier. Het meest sprekende voorbeeld daarvan is Engeland, waar reeds in het midden der vorige eeuw de fabriekswetten tot stand kwamen, wetten, die de arbeidstijd en de pauzes in fabrieken en werkplaatsen vastlegden. De overheid stelde zelf fabrieksinspecteurs aan, die op naleving van de voorgeschreven werktijden moesten toezien. Van één dezer fabrieksinspecteurs, namelijk Leonard Horner, zegt Marx in het eerste deel van "Het Kapitaal", dat hij "onsterfelijke verdiensten heeft voor de arbeidersklasse".

Hoewel we gerust mogen aannemen, dat verschillende ondernemers be-

gaan waren met het lot van de arbeidersklasse (tenslotte kwamen de meeste vooraanstaande leden der socialistische beweging ook uit bourgeoisiekringen) was dat toch niet de drijfveer van de sociale hervormingen. Niet het mededogen met de arbeiders, noch de christelijke naastenliefde deed de meest vooruitstrevende industriëlen ijveren voor de opheffing van de roofbouw op de arbeidskracht doch de honger naar winst. Marx zegt daarvan:

"Indien het 'Règlement Organique' der Donauvorstendommen een positieve uitdrukking was van de gehooihonger naar meerarbeid, die ieder artikel wettig maakt, dan zijn de Engelse fabriekswetten de negatieve uitdrukking van dezelfde gehooihonger. Deze wetten beteugelen de drang van het kapitaal naar overmatige uitzuiging van de arbeidskracht door een gedwongen beperking van de arbeidsdag van staatswege, en wel door een staat, waarin kapitalist en landheer regeren. Afgezien van een dagelijks dreigender aanzwellende arbeidersbeweging, was de beperking van de fabrieksarbeid voorgeschreven door dezelfde noodzakelijkheid (onderstreping van ons - D. & G.), die de guano (kunstmest - D & G) uitstortte op de Engelse akkers. Dezelfde blinde roofgierigheid welke in het ene geval de aarde uitput, had in het andere de levenskracht van het volk in de wortel aangetast. Periodiek optredende besmettelijke ziekten spraken hier even duidelijk, als de afnemende lengtemaat van de soldaten in Duitsland en Frankrijk." (Marx, "Das Kapital", in het hoofdstuk over de Engelse fabriekswetgeving).

In die strijd voor beëindiging van de roofbouw, voor sociale wetgeving en voor een gezonder en welvarender arbeidersklasse vond de vooruitstrevende industriële bourgeoisie de socialistische beweging aan haar zijde. En dat was juist; dat willen wij hier nadrukkelijk vaststellen. Van een revolutionaire strijd kon in die periode geen sprake zijn, wel van een parlementaire strijd voor sociale hervormingen, voor een hoger levenspeil van de arbeidersklasse. Dat de oude socialistische beweging daarvoor streed is haar alleen maar als een verdienste aan te rekenen, net zo goed als het een verdienste was van het vooruitstrevende deel der bourgeoisie om daarvoor te ijveren.

Wat echter even nadrukkelijk moet worden vastgesteld is, dat die oude arbeidersbeweging naast en niet tegenover die vooruitstrevende bourgeoisie kwam te staan. De scheidingslijn lag niet tussen enerzijds de bourgeoisie en anderzijds de socialistische beweging, nee, de scheidingslijn lag tussen het vooruitstrevende deel der bourgeoisie en de oude arbeidersbeweging aan de ene zijde en het behoudende deel der bourgeoisie aan de andere zijde.

Wij hebben geen enkele reden om aan de betrouwbaarheid, de eerlijkheid en de goede bedoelingen van de partijleiders van de oude arbeidersbeweging van die tijd te twijfelen. Het komt er echter niet op aan

wat men denkt te doen, het komt niet aan op goede bedoelingen; het enige waar het op aan komt is wat men doet, wat men krachtens zijn positie gedwongen is te doen. En de oude socialistische beweging, de sociaal-democratie, vond zijn standplaats niet tegenover maar naast het kapitalisme. Zij werd de behartiger van zowel de arbeiders- als de kapitalistische belangen. Dat dit mogelijk was vond zijn oorzaak in het feit dat - zoals we reeds zeiden - de sociale hervormingen een noodzakelijkheid waren zowel voor de arbeiders als voor het ondernemersdom. En we kunnen daar gerust aan toevoegen, dat de belangen van de bourgeoisie ook bij de sociaal-democratische beweging altijd het zwaarst wogen. Als het ging om arbeidersmacht of bourgeoisie-macht, koos zij immer de zijde der bourgeoisie, zoals we later nog zullen aantonen. De gedachte, dat zij pas later de beweging is geworden, die de klassevrede tussen kapitaal en arbeid voorstond, is volkomen onjuist. Reeds in de beginperiode van haar bestaan deed zij herhaaldelijk een beroep op de arbeiders en op de bourgeoisie om de klassenvrede te bewaren. Ook daarover zullen we in een volgend hoofdstuk schrijven.

Dat de sociaal-democratische beweging naast de burgerlijke partijen en niet er tegenover stond is niet alleen een conclusie van ons. Reeds in het tweede jaar van het bestaan van de S(ociaal) D(emocratische) A(rbeiders) P(artij) in Nederland, sprak haar leider Troelstra op de eerste kerstdag 1895 op een kiesrechtmeeting de volgende woorden:

"Niet alleen voor directe verbeteringen hebben wij het kiesrecht nodig, ook en vooral om een georganiseerde arbeidersbeweging te verkrijgen, die als zelfstandige partij naast (onderstreping van ons - D & G) de burgerlijke kan plaats nemen."

Dus ook Troelstra wist reeds vóór hij en de zijnen in het parlement waren, dat hun plaats niet tegenover, maar naast de burgerlijke partijen was.

Daarom, hoezeer men het ook had over de vernietiging van het kapitalisme en over een socialistische samenleving, de praktijk wees anders uit. De praktijk wees uit, dat hun arbeid lag op het terrein van de hervormingen binnen het raam van de kapitalistische maatschappij. En dat beseften men ook zeer goed. In 1893, toen dezelfde heer Troelstra in een reeks artikelen in "De Nieuwe Tijd" het parlementaire standpunt uiteen zette, kwam hij tot de conclusie "dat het gemakkelijk is revolutionair in woorden, minder gemakkelijk revolutionair in beginsel, maar in de tegenwoordige omstandigheden onmogelijk revolutionair in tactiek, dat is in daden te zijn".

Het arbeidsterrein lag dus in het parlement. Daar kon men ijveren voor sociale hervormingen, samen met de vooruitstrevende bourgeoisie. Ja, ook dat begrepen de sociaal-democraten zeer goed, dat zij bij hun streven naar hervormingen waren aangewezen op de steun van de meest vooruitstrevende delen der bourgeoisie. Omgekeerd begrepen deze laatsten zeer goed, dat deze sociaal-democraten een welkome versterking waren voor hun activiteit voor de reeds aangevangen hervormingen. Het

was dan ook niet zo maar, dat de liberalen in die jaren hun kiezers meermalen adviseerden op de socialistische kandidaat te stemmen, wanneer het in een district tot een herstemming kwam tussen een socialistische en een conservatieve kandidaat. Hieruit blijkt wel duidelijk, dat de liberalen, die in die tijd toch wel tot het meest vooruitstrevende deel van de bourgeoisie mochten worden gerekend, zich meer verbonden voelden met de sociaal-democraten dan met het behoudende deel der bourgeoisie. Dat de sociaal-democraten in de volksvertegenwoordiging dan ook zeer welwillend werden ontvangen is meermalen gebleken. Zo verhaalt Troelstra in zijn Gedenkschriften (Tweede deel, blz. 160), dat bij de aanvang van het tweede jaar der kamerperiode, de oud-liberale kamer voorzitter Gleichmann hem bij zich aan de voorzitterstafel riep en hem toevoegde: "U hebt in het afgelopen jaar het oor der Kamer gewonnen, mijnheer Troelstra; behoud het door niet teveel te spreken." Dit was in 1898. Men kan zich moeilijk indenken dat diezelfde heer Gleichmann hem bij zich geroepen zou hebben, indien de heer Troelstra een revolutionair ware geweest en de activiteiten van hem en de zijnen nadelig voor het kapitalisme.

De Nederlandse sociaal-democratie - en in de andere kapitalistische landen lag dat niet anders - had geen andere taak in het parlement, dan de door de bourgeoisie aangevangen taak van de sociale hervormingen mede te helpen volbrengen. Trouwens, dit wordt duidelijk uit hetgeen Troelstra zelf in zijn bovengenoemde Gedenkschriften zegt. Op blz. 164 van het tweede deel lezen we:

"De minister van Binnenlandse Zaken, Goeman Borgesius, die reeds land onder de invloed van het Duitse katheder-socialisme 1) had gestaan, had voldoende oog voor de noden des tijds om van de steun van een sociaal-democratische fractie gebruik te maken."

Men ziet dat de grote macht die toen de sociale wetgeving doorvoerde, niet de sociaal-democratie was, doch de bourgeoisie zelf. Immers, in dat jaar 1897 hadden de sociaal-democraten slechts twee afgevaardigden in de volksvertegenwoordiging; een fractie waarvan de bourgeoisie (volgens mededelingen van Troelstra zelf) graag gebruik maakte.

Dat het niet de sociaal-democratie was, die de eerste stappen op het pad der directe verbetering van de positie der arbeiders zette, wordt ook bijzonder duidelijk uit een lezing welke de bekende fabrikant J.G. van Marken op zaterdag 30 juli 1892 te Delft hield. Deze lezing is volledig afgedrukt in het "Sociaal Weekblad", Jrg. 1892. Daaruit citeren we:

"... Niet van mij, noch van mijne mededirecteuren is het woord 'modelfabriek', somtijds in ernst, maar meer nog spottend gebezigd, afkomstig, noch ooit gebruikt. De rechten, die in onze ondernemingen aan het personeel zijn toegekend, zijn zoo natuurlijk, zoo onbetwistbaar, dat wij zouden meenen aan onze eerste

plichten, als leidslieden van kapitaal en arbeid, te hebben te kort gedaan, indien wij in onze organisatie die rechten aan het personeel niet hadden gewaarborgd... Het moge waar zijn - of liever het is niet tegen te spreken - dat het initiatief voor de meeste onzer instellingen is uitgegaan van de directie. Wat zou er tot stand zijn gekomen, indien de directie had gewacht totdat het personeel zijn wenschen en behoeften had geuit....? In 1870 en nog lang daarna, gedurende een reeks van jaren, waarin onze organisatie zich geleidelijk ontwikkelde, dachten, spraken tenminste in het gansche land nog maar zeer enkelen, en in den kleinen kring van het toenmalige personeel der Gistfabriek, dacht, ik durf haast zeggen niemand, aan 'de verplichtingen' van den werkgever, 'de rechten van den arbeid', uitdrukkingen die thans op ieders lippen zijn. Wij zijn in de Gistfabriek - met lapwerk, goed, maar dan toch in elk geval met werk - een heelen tijd vóór geweest aan het geschreeuw en geschetter der sociaal-democraten.... Maar wat hebben deze heren nu gedaan in socialistische richting? Meer gedaan, dan hier is getracht te bereiken en voor een deel is bereikt...?"

Deze uitspraken van de Delftse fabrikant Van Marken zijn te vinden op blz. 294 e.v. van het bovengenoemde weekblad, jaargang 1892. Even verder op blz. 304 spreekt hij dan nog van maatregelen "tot beperking van den arbeidsduur" en getuigt (blz. 312) dan nog eens van de grote voorspoed van zijn onderneming, waarom tenslotte alles is begonnen. Want ook dát begreep de fabrikant Van Marken, dat bij betere arbeidsvoorwaarden, betere beloning enz., de produktie zou stijgen en daarmee de winsten. Uit het door ons geciteerde blijkt ook duidelijk dat Van Marken de sociaal-democraten inderdaad ver vooruit was.

Wat dus vastgesteld kan worden is niet meer of minder dan dit: de oude arbeidersbeweging, de oude partij, de sociaal-democratie trad slechts op als hulptroep van de bourgeoisie. Wij veroordelen dit natuurlijk niet. Ethische maatstaven zijn ons vreemd. Wat we alleen willen vaststellen is, dat die strijd van de sociaal-democratie niets, maar dan ook niets te maken had met een strijd voor het socialisme. Van het begin af aan werd ze dan ook niet moe de regering van haar bereidwilligheid om ~~we~~ te werken te verzekeren. Een medewerking, die slechts de kapitalistische maatschappij gold en waarvan het resultaat slechts kon zijn, dat het kapitalisme omhoog werd gestuwd en zijn belangen veilig gesteld. Want daaraan werkt een regering.

- 1) Men denke niet, dat het kathedersocialisme iets te maken had met wat wij onder socialisme verstaan. Het was een economisch-politieke richting, ontstaan onder Duitse professoren, die in 1872 een vereniging voor sociale politiek stichtten; zij streefden naar een ruime mate van sociale wetgeving.

DE SOCIAAL-DEMOCRATIE EN HAAR
HOUDING TEGENOVER
NATIONALISME EN MILITARISME

Indertijd, na het uitbreken van de eerste wereldoorlog, hebben velen zich afgevraagd, hoe het toch mogelijk was, dat alle sociaal-democratische partijen voor de oorlogs- en mobilisatiekredieten stemden; dat in alle landen, zowel in die, welke bij de oorlog betrokken waren als in de zogenaamde neutrale landen, de regeringen op de onvoorwaardelijke steun en trouw van de socialisten konden rekenen. Steun niet alleen bij het voeren van de oorlog, maar steun ook aan de bourgeoisie bij het bestrijden van arbeidersonlusten, enz.

De tegenstanders van de houding der sociaal-democraten spraken toen van verburgerlijking en van verwatering van deze beweging. Men sprak zelfs van verraad aan het socialisme, van het falen der leiders, enz. Daarmee is echter niets verklaard. Het zou mogelijk zijn om van verraad of van het falen der leiders te spreken indien het een incidenteel geval ware geweest, doch waar hetzelfde verschijnsel zich in alle landen voordeed, kan niet dáár de oorzaak worden gezocht, maar moet men deze zoeken in het wezen van de arbeidersbeweging zelf. Daar alleen kan men de oorzaak vinden.

Dat men van "verraad" en van "het falen der sociaal-democratie" sprak, kwam omdat men die beweging nog steeds zag als een organisatie, die alleen en uitsluitend het belang van de arbeidersklasse op het oog had. Aangezien de arbeidersklasse nimmer belang kan hebben bij een kapitalistische oorlog, moest de sociaal-democratie in de ogen van de met haar sympathiserende arbeiders dus ook wel een vredesbeweging zijn. De sociaal-democratie heeft dan ook niets nagelaten om die opvatting te propageren. Ontelbaar zijn de conferenties die in de jaren voor de eerste wereldoorlog aan de vrede zijn gewijd. Trouwens op elke bijeenkomst van de Tweede Internationale nam de discussie over maatregelen tegen de oorlog een belangrijke plaats in. Wie nog eens leest, wat over die conferenties is geschreven, komt echter tot merkwaardige ontdekkingen. Merkwaardig in de ogen van hen dan, die de sociaal-democratie van voor de eerste wereldoorlog nog altijd zien als een s o c i a l i s t i s c h e beweging. Want uit alle conferentieverslagen blijkt duidelijk, dat men tegen de oorlog slechts op het parlementaire terrein wilde strijden. Elk voorstel om de arbeidersklasse in te schakelen in de strijd tegen de oorlog werd steeds weer verworpen. Het voorstel van de bekende Nederlandse socialist Domela Nieuwenhuis, gedaan op het congres van de Tweede Internationale te Brussel in 1891, om tot de algemene werkstaking als wapen tegen de oorlog te besluiten, werd door het congres met grote meerderheid van stemmen verworpen. En juist door de vertegenwoordigers van de landen, die het zwaarst waren bewapend,

werd het op zijn felst bestreden. In 1893 te Zürich kwam Domela Nieuwenhuis met hetzelfde voorstel van de algemene werkstaking als wapen tegen de oorlog en weer werd het verworpen. Nog meerdere malen zou hetzelfde voorstel ter tafel komen, maar even zovele keren zou het worden verworpen.

Bij dat alles vergete men niet, dat reeds in 1889 de Tweede Internationale op haar eerste congres het standpunt van de landsverdediging had ingenomen. Wel eiste men daarvoor vervanging van het staande leger door een volksleger, maar toch met het doel "de nationale veiligheid te verzekeren". Men leze goed: de Tweede Internationale wilde het staande leger vervangen door een volksleger, en niet door het bewapende volk. Dit is niet alleen maar een kwestie van een woord. Neen, een wezenlijk verschil scheidt deze twee begrippen. Een volksleger, beheerst door de partij (en dat wilde men vanzelfsprekend) is een beheerst instrument, waarmee men kan manipuleren; dat men zelfs kan inzetten tegen zich verzettende arbeiders, zoals de bolsjewiki het rode leger ingezet hebben in maart 1921 tegen de sovjet van Kroonstad. Een volksleger is dus een apparaat in dienst van een bepaalde belangengroepering, bijvoorbeeld de partij. Het bewapende volk is echter een macht op zichzelf, alleen verantwoording schuldig aan het volk zelf en handelende naar eigen inzichten.

Dat een dergelijke volksbewapening dodelijk is voor een part-organisatie, die meent dat zij het maatschappelijk leven moet beheersen om het volk naar het socialisme te voeren, is volkomen duidelijk. Daarom eiste men dan ook een volksleger ter verdediging van "de nationale veiligheid.

Terecht kon de leider van de Nederlandse sociaal-democratie, P.J. Troelstra, zich dan ook op de Tweede Internationale beroepen, toen hij in oktober 1911 in de Kamer verklaarde dat "wij sociaal-democraten de plicht der landsverdediging aanvaarden."

Keren we echter terug tot de vredesconferenties, waarvan de laatste voor de eerste wereldoorlog werd gehouden op 29 juli 1914 te Brussel, dus vlak voor het uitbreken van die eerste wereldoorlog. De stemming op die conferentie was wel bijzonder opmerkelijk. Uit alles bleek duidelijk, dat er van een verzet tegen de oorlog van de zijde der sociaal-democratie totaal geen sprake zou zijn. De eerste, die op deze bijeenkomst openlijk verklaarde, dat zijn partij machteloos was en dat verzet tegen de oorlog de ondergang van haar organisaties, pers, enz. zou betekenen, was de Oostenrijker Victor Adler. Op dezelfde bijeenkomst verklaarde Haase, een vertegenwoordiger van de Duitse partij, dat er op de avond van de vorige dag te Berlijn en elders geweldige vredesdemonstraties door de Duitse arbeiders waren gehouden. Hij zei te weten, dat de Duitse regering de vrede wilde bewaren en zegde toe, dat de socialistische vredesactie in kracht verdubbeld zou worden. Maar hij zei ook: "Als Rusland Duitsland aanvalt, dan moeten wij allen meedoen." Dan zou het onvermijdelijk zijn, dat ook de sociaal-democraten aan de verdediging van het vaderland deelnamen.

Afgezien van het feit, dat bij een imperialistische oorlog niet van aanvallers en aangevallenen kan worden gesproken, omdat alle landen gelijkelijk schuld hebben, of liever, allemaal onderhevig zijn aan de kapitalistische verhoudingen die tot een oorlog leiden, was het Duitsland dat de oorlog aan Rusland verklaarde. Wat bleef er toen over van de verklaringen van Haage? Waar bleef zijn "weten, dat de Duitse regering de vrede wilde bewaren"? En waar bleef de verdubbelde socialistische vredesactie? Die socialistische vredesactie zou in 1917, 1918 en latere jaren van de Duitse arbeiders komen. En daarbij zouden zij de sociaal-democratie als de felste verdedigers van het kapitalisme tegenover zich vinden.

Ja, op die vredesconferentie te Brussel werd de vredesactie der internationale sociaal-democratie in al haar schamelheid tentoongesteld.

Kort na die conferentie werd de oorlog een feit en bleek, dat alle partijen hun regering steunden. "Aanvallers", "aangevallenen" of "neutraal", de socialisten betoonden hun trouw aan de bourgeoisie.

Er is ons wel verweten, dat we de historie aanpassen bij onze theorie. Dit naar aanleiding van het feit, dat wij beweren, dat de internationale sociaal-democratie bij het uitbreken van de eerste wereldoorlog haar trouw betuigde aan de bourgeoisie. Dit zou niet juist zijn omdat de Russische, de Italiaanse en de Servische partij zich tegen de oorlog hebben verklaard. Wij willen natuurlijk niet ontkennen, dat deze partijen zich inderdaad tegen de oorlog hebben verklaard in 1914. Maar is daarom onze bewering, dat de internationale sociaal-democratie toen haar trouw aan de bourgeoisie betuigde, onjuist? In de eerste plaats had de Tweede Internationale op haar eerste congres in 1889 zich al op het standpunt van de landsverdediging geplaatst. De Tweede Internationale was dat de internationale sociaal-democratie of niet? In de tweede plaats heeft het feit, dat bovengenoemde partijen zich tegen de oorlog verklaarden, zijn bijzondere oorzaken. Die oorzaken moeten niet gezocht worden in het "beter" of "socialistischer" zijn van die partijen, want daarvan was geen sprake. De oorzaak moet gezocht worden in het feit, dat in die landen nog min of meer feodale verhoudingen heersten. En zoals men in 't eerste hoofdstuk van dit geschrift heeft kunnen lezen, zijn wij van mening, dat de sociaal-democratie slechts een hulptroep was van het meest vooruitstrevende deel der bourgeoisie. Het kapitalisme op een hoger plan brengen, dat was haar wezenlijke taak. Daar er in bovengenoemde landen, waar de sociaaldemocratische partijen zich tegen de oorlog verklaarden, van kapitalistische verhoudingen eigenlijk nog geen sprake was, was het voor die partijen gemakkelijk zich tegen de oorlog te verklaren. Hun taak was niet en kon niet zijn het verlenen van steun aan het feodalisme. Doch in die landen, waar het kapitalisme reeds lang zijn intrede had gedaan, het merendeel dus, schaarden de sociaal-democraten zich onvoorwaardelijk achter de nationale bourgeoisie.

Later, toen ze hun houding moesten verdedigen, stelden zij het proletariaat verantwoordelijk. De arbeiders waren niet tegen de oorlog in

verzet gekomen. Plotseling waren zij vergeten, dat ze zich altijd hadden verzet tegen deelname van de arbeiders aan de strijd tegen de oorlog; Plotseling waren ze vergeten, dat zij elk voorstel in die richting steeds van de hand gewezen hadden. Maar afgezien daarvan: kan het uitblijven van het proletarisch verzet een verontschuldiging zijn voor de sociaal-democratie, niet alleen voor het feit dat zij zich niet tegen de oorlog had verzet, maar ook voor het feit, dat zij meedeed, ja vooraan ging in die oorlog? En hoezeer men wel verbonden was met de nationale bourgeoisie blijkt uit ontelbare feiten. Zo verscheen er bijvoorbeeld een artikel in het partijorgaan van Neurenberg (overgenomen door de "Hamburger Echo" van 6 oktober 1914) waarin werd gezegd:

"... Ware vrienden herkent men slechts in de nood. Dit oude spreekwoord wordt op dit ogenblik een waar woord. De gekwelde, als een vod behandelde en vervolgde sociaaldemokraten komen als één man op voor de bescherming van het vaderland en de Duitse vakverenigingscentralen, die men in Pruisen-Duitsland het leven dikwijls zo zuur maakte, berichten in onderlinge overeenstemming dat hun beste mensen zich onder het vaandel bevinden. Zelfs kranten van de ondernemers van de soort van de "General-Anzeiger" maken dit feit bekend en merken daarbij op, dat zij ervan overtuigd zijn, dat deze mensen hun plicht zullen vervullen als de anderen en dat daar, waar zij staan, de slagen wellicht het dichtst zullen vallen..."

Uit het partijblad van Eberfeld van 3 augustus 1914 citeren wij:

"Het gehele Westelijke Europa heeft het levensbelang het afschuwelijke, moorddadige Tsarisme uit te roeien. Dit belang van de mensheid wordt echter verdrukt door de begeerte van de kapitalistische klasse van Engeland en Frankrijk de winstmogelijkheden tegen te houden, die tot dusver het Duitse kapitaal exploiteerde." (Onderstreeping van ons - D & G).

Uit het eerste citaat blijkt duidelijk, dat de partij er trots op was door de ondernemers te worden geprezen, terwijl in het tweede citaat duidelijk wordt uitgesproken, dat het ging om de "winstmogelijkheden" van het Duitse kapitaal. Voor ons, die op het standpunt staan, dat de sociaal-democratische beweging deel was en is van de burgerlijke maatschappij, in die jaren hulptroep van het industriële kapitalisme (in de tegenwoordige tijd geen hulptroep meer doch keurkorps), is dat niet bevreemdend. En hoe hecht de binding van de sociaal-democratie met de bourgeoisie wel was, blijkt bijvoorbeeld ook uit de "Memoiren" van de Duitse sociaal-democraat Scheidemann. Een korte toelichting vooraf. Reeds tijdens de oorlog beijerden de Nederlandse en Skandinavische sociaal-democraten zich de Tweede Internationale - die door de oorlog uiteen geslagen was - zoveel mogelijk te herstellen. Zij hadden daarvoor een bureau in Stockholm, het I.S.B. (Internationaal Socialistisch

Bureau). Het was hun echter onmogelijk de partijvertegenwoordigers der centrale landen (Duitsland en de daarmee verbonden landen) en de partijvertegenwoordigers der geallieerde landen aan één tafel te krijgen. De verbondenheid met de nationale regeringen was zo groot, dat deze "internationalistische socialistten" weigerden met elkaar te praten. De pogingen die te Stockholm werden aangewend waren dan ook tot mislukking gedoemd. Wel echter gelukte het een delegatie van de Duitse partij op de kantoren van het I.S.B. te krijgen. En nu komen we weer terug op de "Memoiren" van Scheidemann. Daarin vertelt hij namelijk dat de Duitse delegatie bij haar terugkeer in Berlijn, verslag uitbracht aan de regering en dat deze, zowel als de Keizer persoonlijk, zeer tevreden was over haar optreden te Stockholm. Hier ziet men dus, dat de Duitse sociaal-democraten zelfs hun optreden bij het Internationaal Socialistisch Bureau ondergeschikt en dienstbaar maakten aan de oorlogsbelangen van de Duitse bourgeoisie. Doch niet alleen de Duitsers, ook de partijen van andere landen handelden slechts in overeenstemming met de belangen van hun nationale bourgeoisie. Toen de maartrevolutie in Rusland in 1917 plaats vond, gingen de Belgische "socialisten" Vandervelde en Hendrik de Man daarheen met de bedoeling de Russische revolutionairen te kalmeren en hen weer aan de geallieerden te binden.

Zo ziet men, dat de sociaal-democratie tot het bittere einde de nationale bourgeoisie trouw bleef, ook in Nederland. Men zou haast in de verleiding komen om alles wat over die periode over de houding der sociaal-democraten bekend is geworden, nog eens de revue te laten passeren. Maar wij geloven, dat de algemene gang van zaken wel bekend is en dat de enkele voorbeelden die wij gebracht hebben wel voldoende zijn om de verbondenheid der sociaal-democratie met de bourgeoisie aan te tonen.

Wil men nu een verklaring zoeken voor het handelen der sociaal-democratie, dan vindt men die niet in de zogenaamde verwatering, de verburgerlijking of het falen der leiders. Zoals wij in het vorige hoofdstuk hebben proberen duidelijk te maken, was de sociaal-democratie van het begin af aan verbonden met de bourgeoisie. Zij maakte een wezenlijk bestanddeel uit van de burgerlijke, de kapitalistische maatschappij. Dat blijkt niet alleen uit haar handelen, doch ook uit de structuur van haar organisatie, die net als de burgerlijke maatschappij bestaat uit twee klassen, de leden en de leiders, waarbij de eersten zich hebben te voegen naar de wensen en inzichten der laatsten. Daarom was het haar ook onmogelijk zich los te maken van de burgerlijke orde (die ook haar orde was) wanneer die in gevaar kwam. Zij kon dus slechts meegaan of.... te gronde gaan. Een stellingname tégen de oorlogs- of mobilisatiekredieten zou het einde der sociaaldemocratische partijen hebben betekend. Dit werd dan ook heel duidelijk door de leiders gezien. Niet alleen Victor Adler verklaarde dat op het congres van 1914 te Brussel. Ook de Duitser Ebert zei, dat "anti-militaristisch optreden geen resultaat zou hebben gehad en met te grote gevaren voor het voortbestaan der organisatie verbonden was". En wat zei de leider van de Nederland-

se sociaal-democratie, de heer Troelstra? We citeren:

"Bij noodweer of in noodtoestand valt zelfs de strafwet weg, gelden niet de geboden der zedelijkheid, werkt oppermachtig het instinct om te leven en te blijven leven. Wat in deze geldt voor individuen, geldt voor partijen en volkeren evenzeer..."

"Alleen de nationale gedachte geeft helaas de doorslag in een tijd dat het nationale bestaan op het spel staat - dit is de feitelijke oppermachtige waarheid. Erkent de partij dit niet, dan keert zich het ganse volk tegen haar en wreekt zich de oorlog allereerst aan haarzelve." ("Troelstra, De Ziener", blz. 202/203.)

Hieruit blijkt duidelijk, dat ook Troelstra het noodlottig voor de partij vond indien het samengaan met de bourgeoisie werd verbroken. Dat samengaan was dan ook niet te verbreken, want waarop had de partij zich dan moeten baseren? Op de arbeidersklasse? Maar dat wilde en kon ze niet. Ze had juist de aanhang gekregen door de strijd voor sociale hervormingen, een strijd die alleen gevoerd kon worden door een samenwerking met de bourgeoisie. Alleen daarop kon de partij zich baseren. Dat was de enige weg waarlangs zij zich kon ontwikkelen. Een andere weg was er niet. Die weg verlaten zou betekenen: het prijsgeven van haar bestaan.

De sociaal-democratie heeft in 1914 datgene gedaan, wat zij krachtens haar positie en wezen moest doen. Zij heeft geen moment de plaats verlaten waarop zij van de aanvang af stond: naast de bourgeoisie.

Toen de leider van de Nederlandse sociaal-democratie, Troelstra, in november 1918 in redevoeringen plotseling sprak van "revolutie" en van "het grijpen van de macht door het proletariaat", meenden velen dat hij weer in het revolutionaire spoor terecht kwam. Nu was hij noch nimmer een revolutionair geweest en kon dus niet weer in dat spoor terecht komen. Maar hij bleef dezelfde die hij was, ondanks zijn woorden in die novembermaand, berucht geworden als "de vergissing van Troelstra". Met zijn optreden beoogde hij zeker niet de proletarische macht. Dit wordt wel heel duidelijk uit hetgeen hij tot zijn verdediging aanvoerde, toen hij door zijn partijgenoten ter verantwoording werd geroepen. Hij verklaarde toen:

"Wij roepen thans de revolutie niet, maar de revolutie roept ons. Ook ik wens geen revolutie in Nederland, maar ik zie de noodzakelijkheid, dat wij onze houding bepalen, nu zij in Europa aanwezig is... Het gebeurde in de landen, welke een revolutie doormaken, doet mij zeggen: wij moeten als het hier zover komt de leiding nemen." (Troelstra, Gedenkschriften, deel 4, blz. 245.)

De "vergissing" van Troelstra bestond dan ook niet hierin, dat hij in tegenstelling tot partij en vakbeweging plotseling de proletarische

revolutie wilde, maar zijn "vergissing" bestond hierin, dat hij de kracht van de revolutionaire gebeurtenissen in Duitsland overschatte. Hij leefde in de veronderstelling - die trouwens ook in bourgeoiskringen sterk leefde - dat de revolutie van Duitsland zou overslaan naar Nederland. En wanneer dat gebeurde, wanneer in Nederland de revolutie een feit mocht worden, dan wilde hij, dat de sociaaldemocratische partij de leiding tot zich zou trekken. En zeker niet met de bedoeling om de proletarische macht te helpen bevorderen, doch wel om de macht van de arbeidersklasse tegen te gaan, hetgeen er op neerkomt, dat het kapitalisme van een dreigende ondergang zou worden gered. We kunnen er heilig van overtuigd zijn, dat Troelstra en de zijnen dan de rol zouden hebben gespeeld, die een Ebert, Scheidemann, Noske en een Severing in de Duitse revolutie hebben gespeeld, een rol die door de Nederlandse en andere partijen dan ook nooit is afgekeurd of verworpen.

Telkenmale, wanneer de arbeidersklasse een aanval deed op het kapitalisme, vond ze de sociaal-democratie tegenover zich als de felste verdedigers van die orde. En hoe fel zij zich dan wel weerde tegenover die aanvallen van de arbeidersklasse zullen we in het volgende hoofdstuk bespreken.

=====

D E S O C I A A L - D E M O C R A T I E
E N H A A R H O U D I N G T E G E N O V E R
D E E I G E N S T R I J D D E R A R B E I D E R S

In het eerste hoofdstuk hebben wij betoogd, dat de sociaal-democratische beweging niet tegenover de bourgeoisie stond, doch naast het meest vooruitstrevende deel daarvan; dat zij zich met dat deel inzette voor sociale hervormingen binnen het raam van het kapitalisme, hervormingen, die zowel voor de arbeiders als voor het kapitalisme noodzakelijk waren. Zonder die hervormingen, zonder het bewoonbaar maken van het kapitalisme voor de arbeiders, aldus onze redenering, had het kapitalisme zich niet kunnen ontplooien. Wij hebben toen met voorbeelden aangetoond, dat ook onder de bourgeoisie het streven naar sociale wetgeving zeer sterk leefde. Dit houdt dan in, dat - volgens ons - die hervormingen niet tot stand zijn gekomen door de dagelijkse strijd van de arbeiders zelf. Er zijn ons ook geen voorbeelden bekend dat de socialistische partij de arbeiders heeft opgeroepen tot strijd ter ondersteuning van haar parlementaire actie voor sociale hervormingen. Men kon daarbij de strijd van de arbeiders niet gebruiken.

Nu houdt dat natuurlijk niet in, dat er door de arbeiders geen strijd is gevoerd. Dat te beweren zou ver bezijden de waarheid zijn. De strijd van de arbeiders echter lag uitsluitend op het terrein van loon en arbeidsvoorwaarden. De strijd was gericht tegen de ondernemer. De structuur van het kapitalisme was volkomen anders dan nu. De liberale bourgeoisie was in de periode van het jonge kapitalisme tegen staatsinmenging. De invloed die de staat nu op het bedrijfsleven heeft, had hij toen niet. Met het bepalen van loon enz. bemoeide de regering zich niet. Dat was een zaak tussen arbeiders en ondernemers. Vandaar dan ook, dat bij de spoorwegstaking van 1903 in Nederland - waarop we nog wel zullen terugkomen - op zaterdag 31 januari de directie van de Hollandse IJzeren Spoorweg Maatschappij geen medewerking van de regering kon krijgen omdat, volgens latere verklaringen van dr. Abraham Kuyper "de regering geen partij wilde kiezen in een strijd tussen werkgevers en werknemers". Later heeft de regering zich bedacht en kwam dr. Kuyper met zijn beruchte worgwetten, omdat duidelijk gebleken was, dat de staking een stuk strijd was geweest, die door zijn revolutionair karakter gericht was tegen de maatschappelijke orde. In het algemeen echter bemoeide de regering zich niet met de loonstrijd van de arbeiders. Dat was een zaak die haar niet aanging.

Anders was het echter met de sociale wetgeving. Dat was iets dat volkomen op het terrein van de regering lag en daarom is het dan ook zeer juist, dat dit bevochten moest worden in het parlement. Het is ook duidelijk, dat de sociaal-democratische partijen later ook de moderne vakbeweging zo fel gekant waren tegen arbeidersstrijd ter ondersteu-

ning van de parlementaire actie. Het enige wat zij buiten het parlement om als mogelijkheid tot ondersteuning zag, waren demonstraties, maar die hadden dan nog vaak een tweeledig doel.

Hoezeer de sociaal-democratie en ook reeds de vakbeweging van die tijd gekant was tegen de eigen strijd der arbeiders, blijkt duidelijk uit de houding die zij aannam tegenover de spoorwegstakingen in het jaar 1903. Toen de eerste staking achter de rug was en de regering een wet in behandeling nam die dergelijke stakingen moest voorkomen (berucht geworden als de worgwetten van Abraham Kuyper), organiseerden de arbeiders daartegen een (protest)-staking. Alles, maar dan ook alles hebben de sociaal-democraten gedaan om die staking te voorkomen. In zijn berucht geworden artikel "Wat Nu" schreef de leider der Nederlandse sociaal-democraten, de heer Troelstra:

"Wij zijn van mening, dat een politieke werkstaking, wier doel op afstemming of intrekking der ingediende wetten is gericht, geen aanbeveling verdient."

Troelstra zelf zegt over dat artikel in zijn Gedenkschriften (deel 2, blz. 275):

"De aanbeveling tot partiële stakingen, die mij ook zeer euviel is geduid, ondersteunde ik gaarne, omdat ik in die economische stakingen een gewenste afleiding zag voor de stakingsgeest onder een deel der arbeiders."

Het is dan ook niet te verwonderen, dat een Duits burgerlijk blad als de "Frankfurter Zeitung" over wat zich rondom de spoorwegstakingen afspeelde in de volgende bewoordingen schreef:

"... de gebeurtenissen in Holland hebben bewezen, dat het bestaan van een voldoende sterke en goed gedisciplineerde sociaal-democratische arbeiderspartij in het belang is van alle klassen van de moderne staat. Ja, dat haar bestaan terwille van de openbare vrede gewenst moet worden." (Domela Nieuwenhuis, "Van Christen tot Anarchist", blz. 529).

Ja, ja, de bourgeoisie wist beter wat ze aan de sociaal-democratie had dan de socialistisch denkende arbeiders. Een goed gedisciplineerde sociaal-democratische partij was inderdaad belangrijk voor de bestaande maatschappelijke orde. Dat heeft de historie ons wel geleerd. Ze was, evenals de bourgeoisie, van stonde af aan als de dood voor de eigen strijd van de arbeiders. Zelfs voor het troetelkind van die jaren, het algemeen kiesrecht, zijn nimmer de arbeiders tot strijd opgeroepen. Zeker, dat voorstel werd in bestuursvergaderingen meermalen gedaan door mensen, die zich blijkbaar minder bewust waren van de plaats en de taak hunner beweging dan de verantwoordelijke leiders. Daarom werd dat voorstel, zowel door de partij als door de vakbeweging, met de meeste beslistheid telkens weer verworpen. De sociale politiek mocht alleen in het parlement bedreven worden, in samenwerking met het meest

verlichte deel der bourgeoisie.

Het is volkomen begrijpelijk, dat de sociaal-democratische beweging helemaal niets moest hebben van de strijd van de arbeiders, vooral van strijd met politieke oogmerken. Wanneer de arbeiders gaan strijden voor politieke doeleinden, dan bemoeien ze zich meteen met het staatsbestuur. Zij komen dan meteen aan de macht van de heersende klasse. En die kan dat nooit ofte nimmer toestaan. En vanzelfsprekend kan een partij, die deel uitmaakt van de kapitalistische orde, die niets moet hebben van proletariërs Macht, geen ander standpunt innemen. Vandaar dan ook, dat de arbeidersklasse van vandaag niet alleen de heersende klasse, doch ook partij en vakbeweging als de felste tegenstanders tegenover zich vindt. Want in tegenstelling tot een halve eeuw terug, toen een loonstaking iets heel anders was dan een politieke staking, is de strijd van de arbeiders thans meteen een politieke strijd. Elk verzet, elke actie is meteen tegen de maatschappelijke orde gericht, of de arbeiders zich daarvan bewust zijn of niet. De invloed van de staat is enorm uitgebreid. Hij heeft zijn bemoeiingen in het gehele economische leven. Geen loonsverhoging kan meer worden toegestaan zonder goedkeuring van de overheid. Elke staking is thans dus niet alleen tegen de ondernemer gericht, maar ook en vooral tegen de overheid. En... de sociaal-democratie, de oude arbeidersbeweging heeft zich dan ook niet verloochend. Zij heeft de lijn doorgetrokken. Zij heeft nooit anders gedaan dan zich keren tegen het zelfstandig optreden der arbeiders. De sociaal-democratie, die altijd zo wars is en was van geweld tegen de heersende klasse, die het niet op haar verantwoording kon nemen om de arbeiders tot verzet tegen de oorlog op te roepen, omdat dan de dienstweigeraars zouden zijn doodgeschoten, maar die wel met een gerust geweten haar medewerking verleende om honderdduizenden jonge mannen te laten afslachten ter meerdere glorie van het kapitalisme, diezelfde sociaal-democratie heeft niet gearzeld telkenmale, wanneer de arbeiders in verzet kwamen, haar hulp te verlenen bij het afslachten van strijdende proletariërs. Was het niet de "socialist" Gustav Noske, eerst naar Kiel gezonden om daar de opstand der matrozen in ongevaarlijke banen te leiden, toen door Ebert naar Berlijn geroepen en van hem de opdracht kreeg om met wapengeweld tegen de arbeiders op te treden, die verklaarde: "Mijnentwege, één moet de bloedhond zijn"? Waren het niet dezelfde sociaal-democraten, die in samenwerking met de meest reactionaire delen van het leger de acties der Duitse arbeiders na de eerste wereldoorlog in bloed hebben gesmoord? Ook voor de moord op Karl Liebknecht en Rosa Luxemburg waren zij verantwoordelijk. En wat deed de sociaal-democratie, toen in maart 1920 de Roer-arbeiders zich bewapenden, op wilden trekken naar Berlijn, de Reichswehr deels over de Franse grens joegen, deels opsloten in het fort te Wezel? Samen met de bolsjewiki, de Onafhankelijken, de Reichswehr en het Pruisisch Jonkerdom sloot zij te Bielefeld een overeenkomst om de opstand der Roer-arbeiders neer te slaan. Mede door haar werden duizenden arbeiders, die socialistische strijd voerden, op beestachtige wijze afgeslacht. Zo effenden zij tevens de weg voor de nazihorden van Adolf

Hitler, die zij ook later wezenlijk geen strobreed in de weg heeft gelegd. Want feit is, dat de nazi's bij de verkiezingen van 6 november 1932 een geweldige nederlaag leden en 35 zetels in de Rijksdag verloren. Voor hen was dat aanleiding om het parlementaire optreden naar het tweede plan te schuiven en de terreur te verscherpen. Wat deed toen de sociaal-democratie? Totaal niets! Haar minister van Binnenlandse Zaken, Carl Severing, verklaarde "slechts voor geweld te zullen wijken". Welnu, er was dan ook maar weinig geweld van de nazi's nodig om hem te doen wijken. Doch wel heel anders traden de sociaal-democraten op tegen de Berlijnse arbeiders in de jaren na de oorlog. Toen was men niet bang om het optreden der arbeiders met het brutaalste geweld tegemoet te treden. En dezelfde Severing trad ook wel heel anders op tegen de opstandige Roer-arbeiders. Toen stelde hij zich actief ter beschikking van de Reichswehren en spande zich in de "rebellanten" weer in de fabrieken te krijgen en hen de wapens te doen inleveren. Hij en zijn partij oogsten daarvoor de dank van hen, die twaalf jaar later, in 1932, door middel van veemmoorden, gevangennissen en concentratiekampen zijn hele partij zouden opruimen. En de sociaal-democratie liet zich gewillig opruimen. Tegenover de arbeiders wisten zij wel hoe je geweld moest gebruiken, tegen de nazi's lieten zij het achterwege. Verwonderlijk? Helemaal niet. Net als alle burgerlijke, kapitalistische democraten hebben ook zij nergens zo de pest aan als aan het optreden der arbeiders. Arbeiders mobiliseer je wel voor een kapitalistische oorlog, doch niet tegen de nazi's, want dan mochten de arbeiders zelf eens macht krijgen en dat moet ten koste van alles worden voorkomen. De nazi's zullen tenslotte het kapitalistische systeem niet vernietigen, met arbeidersmacht ligt het anders. Die is de natuurlijke vijand van het kapitalisme en dus zijn de sociaal-democraten de natuurlijke vijanden van arbeidersmacht.

Geloof echter niet, waarde lezer, dat dit alleen voor de Duitse sociaal-democraten geldt. Integendeel, want overal waar de oude arbeidersbeweging, de sociaaldemocratie een rol heeft gespeeld, was die gericht tegen de zelfstandige strijd van de arbeiders, gericht op de bescherming van het kapitalisme.

Wat zei de leider van de Nederlandse sociaal-democratie, Troelstra, ook weer bij het uitbreken van de eerste wereldoorlog in de Kamer? "Ook daarom is, acht ik, het ogenblik van kritiek niet gekomen, omdat in deze ernstige omstandigheden de nationale gedachte de nationale geschillen overheerst." (Gedenkschriften, deel 3, blz. 301). En hoe verdedigde hij de steunverlening aan de bourgeoisie? Ziehier:

"En wij zouden onszelf tot machteloosheid hebben gedoemd in een periode, dat er zoveel praktische arbeid ter leniging van de materiële nood voor ons was te verrichten."

Leniging van de materiële nood, jawel! Alsof niet iedereen weet, kan weten althans, dat door de Nederlandse bourgeoisie terwille van de winst alles werd uitgevoerd naar Duitsland, terwijl het Nederlandse

proletariaat bittere armoede leed. Zelf verhaalt Troelstra in zijn Gedenkschriften (deel 4, blz. 72/73), dat eind juni 1917 de oude aardappelen op waren en de nieuwe naar Duitsland werden uitgevoerd. Dit had tot gevolg, dat de arbeidersbevolking van Amsterdam de aardappelschuiten ging bestormen, waartegen politie en militairen werden ingezet. Enkele doden en gewonden waren het resultaat. En hoe was de reactie van de sociaal-democraten, van deze "lenigers van de materiële nood"? Troelstra zegt daarover op dezelfde bladzijden:

"Wibaut schreef enkele weken later in Het Volk een artikel waarin hij dat geweld onvermijdelijk noemde, doch sterk de nadruk legde op het betreuenswaardige van het feit, dat een democratisch gemeentebestuur zo tegen de bevolking moest optreden. Hij sprak in zijn artikel dringend de wens uit, dat de politie-deskundigen een niet-gewelddadig middel zouden uitdenken, om plunderen te voorkomen. Door de gevoelsargumenten, die hij in deze zo zwaar liet wegen, kan men zich, naar mijn mening, niet laten leiden. Indien wij sociaal-democraten een belangrijke machtspositie hebben veroverd, is dat in het belang van de gehele arbeidersklasse, en daarom moet die machtspositie worden verdedigd met alle middelen, zonodig gewelddadige."

Aldus sprak Troelstra. Kan het cynischer? Wat leutert die Wibaut toch over niet-gewelddadige bestrijdingsmiddelen? Indien de Nederlandse bourgeoisie, terwille van een grotere winst, de aardappelen uitvoert, dan hebben de arbeiders zich daar niet mee te bemoeien, ook al lijden ze honger. Doen ze dat toch, welnu, geen zachte aardige middelen, maar meteen de kogel voor die hongerlijders.

Zo was het standpunt van de leider der Nederlandse sociaal-democraten. We kunnen ons niet indenken, dat het standpunt der Nederlandse bourgeoisie anders is geweest.

Overigens vergeet de heer Troelstra er bij te vertellen, in welk opzicht de machtspositie der sociaal-democraten belangrijk is voor de arbeidersklasse. Was het misschien in het belang van de arbeiders, dat de aardappelen naar Duitsland werden uitgevoerd en zij verrekten van de honger? Was het misschien in hun belang, dat de bourgeoisie dikke winsten kon maken? Moesten ze soms ook nog dankbaar zijn voor de kogels, die een sociaal-democratisch gemeentebestuur in hun lijven liet jagen? De heren sociaal-democraten kunnen ons nog meer vertellen.

In het begin van dit hoofdstuk hebben wij gezegd, dat de sociaal-democratie als ondersteuning van haar parlementaire actie hoogstens de demonstratie tolereerde, doch dat die demonstraties dan veelal een tweeledig doel hadden. We zijn de lezers daarover nog een verklaring schuldig. Met dat tweeledig doel hebben wij op het oog, dat de demonstratie enerzijds werd gebruikt als middel om op het behoudend deel der bourgeoisie een beetje zachte dwang uit te oefenen en anderzijds dienst moest doen als uitlaatklep voor de onrust die er onder de arbeiders

leefde. Naar aanleiding van de voedselpositie in Nederland in de herfst van 1918 bijvoorbeeld, heerste er onder de arbeiders grote ontevredenheid. De heren partijleiders ontging dit natuurlijk niet. In de maand oktober overlegde het partijbestuur met het hoofdbestuur van de moderne vakbeweging. Op één van die bijeenkomsten verklaarde de voorzitter van de vakbeweging, dat het noodzakelijk was "om stoom af te blazen". Doch laten we het woord geven aan Troelstra:

"Het plan van een demonstratief congres kwam reeds ter sprake, evenals het organiseren van demonstraties; dat dergelijke demonstraties tot ernstige botsingen zouden kunnen leiden, ontveinsden wij ons niet, maar zij waren wellicht het enige middel om 'uitingen van razernij en wanhoop te voorkomen'." (Gedenkschriften, deel 4, blz. 169).

Ziet u, ook daarvoor werden de demonstraties georganiseerd. Alles, maar dan ook alles moest worden geprobeerd om te voorkomen, dat de arbeidersklasse tot daden overging. Die taak heeft de oude arbeidersbeweging zich altijd gesteld, vroeger en nu. Zij i s en w a s: de voorhoede en de beschermster van de industriële, kapitalistische maatschappij.

=====

DE NIEUWE ARBEIDERSBEWEGING

Het zal de lezer opgevallen zijn, dat wij in de vorige hoofdstukken alleen maar gesproken hebben over de sociaal-democratie en de andere zogenaamde arbeiderspartijen en organisaties onbesproken hebben gelaten. Dat is natuurlijk niet zomaar onbewust geschied. Integendeel, wij meenden dat er geen aanleiding was om in onze beschouwing bijvoorbeeld in te gaan op de bolsjewistische partijen, daar zij in wezen niets verschillen van de sociaal-democratische. Zij zijn als het ware loten van dezelfde stam. Hetzelfde geldt vanzelfsprekend ook voor de diverse splinterpartijen, die we in de loop der jaren hebben gekend. Stuk voor stuk meenden deze partijen of partijtjes de voorhoede en de leidster van de arbeidersklasse te zijn. Ze moesten echter ook stuk voor stuk stelling nemen tegen het eigen optreden der arbeiders. Wie namelijk op het standpunt staat, dat de arbeidersklasse een partij nodig heeft om leiding te geven aan haar strijd, die kan geen enkel vertrouwen hebben in het eigen optreden der arbeiders. Onder socialisme verstaan zij dan ook allemaal een maatschappelijke toestand waarin de produktiemiddelen in handen zijn van de staat (een partij of partijen), die het produktieapparaat beheerst en de produktie regelt. Hiermede is echter in geen enkel opzicht de scheiding tussen de arbeiders en het produktie-apparaat opgeheven en kan dus niet gesproken worden van een gemeenschap van vrije en gelijke producenten. De positie van de arbeider verandert niet door het feit, dat hij zijn arbeidskracht aan de staat moet verkopen inplaats van aan een particuliere ondernemer. Wie bijvoorbeeld meent, dat de positie van de mijnwerkers in Wales ook maar iets is veranderd, nadat de Labour-regering kort na de tweede wereldoorlog de mijnen nationaliseerde, moet maar eens met die mijnwerkers gaan praten. Hij zal dan gauw zijn illusies daaromtrent moeten laten varen.

Het produktieapparaat doen overgaan in de handen van de staat is ook van de bolsjewiki (en van iedere partij) de hoogste wijsheid. Het eigen optreden, het zelfstandig optreden van de arbeiders is echter een wezenlijke ontkenning van de staat. Vandaar dan ook, dat we telkens en telkens weer zien, dat het optreden van de bolsjewiki tegenover de eigen activiteiten der arbeiders geen haar verschilt van het optreden der sociaal-democraten. Niet pas in de huidige tijd, niet alleen in het Frankrijk van mei/juni 1968 wierp de bolsjewistische partij en de bolsjewistisch georiënteerde vakbeweging (de C.G.T.) de arbeiders een stok tussen de benen. Neen, de geschiedenis is vol van dergelijke voorbeelden. Denken we maar aan Kroonstad, waar in 1921 het rode leger onder aanvoering van Trotzki (jawel, van Leo Trotzki) de opstandige matrozen en arbeiders "als fazanten" neerschoot. Een ander voorbeeld uit die periode is de Roer-opstand van maart/april 1920. Het waren de bolsjewiki, die samen met de sociaal-democraten, de onafhankelijken en de Rijksweer in Bielefeld de plannen beraamden om die opstand de nek om te draaien, een opzet waarin zij nog slaagden ook. Uit het recentere ver-

leden behoeven we alleen maar de Oostduitse opstand van juni 1953 en de Hongaarse opstand van oktober/november 1956 aan te halen, om duidelijk te maken, dat ook de bolsjewiki in het neerslaan van de arbeidersstrijd en het afslachten van proletariërs hun sporen hebben verdiend. Wat wij in de voorgaande hoofdstukken dus gesteld hebben voor de sociaaldemocratie geldt in niet mindere mate voor de bolsjewiki of voor welke andere partij dan ook. Een wezenlijk verschil is er niet, hoogstens een gradueel verschil. Als we het bijvoorbeeld hebben over de diverse splinterpartijen, dan kunnen we die niet het neerslaan van arbeidersstrijd in de schoenen schuiven en evenmin het afslachten van proletariërs. Niet omdat ze beter of socialistischer zouden zijn, maar uitsluitend omdat zij nooit een machtspositie hebben bekleed en dus nimmer voor de noodzaak hebben gestaan.

Doch naast al die partijen en partijtjes is er ook nog zoiets als een libertaire beweging, die niet op het partijstandpunt staat en die evenmin door ons in de beschouwing is besproken. En hoewel deze beweging eigenlijk geen enkele invloed meer heeft is het toch niet juist haar volkomen te negeren. Inderdaad, maar evenmin als de bolsjewiki hebben wij deze beweging in onze beschouwing betrokken, omdat zij in wezen veel dichter bij de door ons besproken sociaal-democratie en natuurlijk ook bij de andere zogenaamde arbeiderspartijen staat, dan men in het algemeen geneigd is aan te nemen. Evenals de partijen gaan de libertairen (anarchisten, anarcho-syndicalisten, enz.) uit van een ideaal. In hun hoofd hebben zij een beeld van een ideale samenleving en indien nu maar genoeg mensen dat ideale beeld aanvaarden en daar naar streven, dan komt daardoor die ideale samenleving vanzelf tot stand. Het is dan ook niet vreemd, dat zij - net als de zogenaamde arbeiderspartijen - een bepaalde minachting hebben voor de dagelijkse strijd van de arbeiders. De dagelijkse strijd van de arbeiders, die, volgens hen, niet om grote dingen gaat, doch zich beweegt rond eisen voor een hoger loon of betere arbeidsvoorwaarden, is voor hen niet acceptabel, omdat de strijd eigenlijk alleen maar gevoerd moet worden voor de "ideale samenleving". Hun redenering luidt aldus: "Niet in hoeverre de arbeider wordt geëxploiteerd en uitgebuit, niet de grootte van de meerwaarde die de arbeiders ontstolen wordt (we gaan hier maar voorbij aan het feit, dat de arbeider geen meerwaarde ontstolen wordt, doch dat hij voor zijn arbeidskracht datgene krijgt wat ze waard is - D. & G.), moet bepalend zijn voor de strijd. Maar dat we worden geëxploiteerd en uitgebuit en dat de meerwaarde van onze arbeid ons wordt ontnomen, moet bepalend zijn voor onze strijd. Ook voor onze dagelijkse strijd." (Zie "Recht voor Allen" van 19 oktober 1963, nummer 543).

Het is dan ook niet verwonderlijk, dat wanneer er sprake is van arbeidersstrijd de libertairen de arbeiders er van pogen te doordringen, dat hun strijd niet moet worden gevoerd voor een hoger loon of voor betere arbeidsvoorwaarden, doch dat gevochten moet worden voor "het socialisme". Maar hetzelfde doen alle "socialistische" partijen. De sociaaldemocraten hebben het over "het algemeen belang", niet wetende

of verzwijgende, dat dat "algemeen belang" het belang van de bestaande maatschappelijke orde is. Zij verkondigen (voor zover zij nog iets verkondigen), dat de weg naar het socialisme de weg van de geleidelijke omvorming van het kapitalisme moet zijn. En die geleidelijke omvorming zou tot stand kunnen worden gebracht door parlementaire arbeid, waarbij het meeste succes zou zijn weggelegd voor "socialistische" regeringen. Hoe "succesvol" die weg wel is laten ons de "socialistische" regeringen van Engeland, Zweden en bijvoorbeeld West-Duitsland wel zien.

En dan de bolsjewistische partijen. Wij menen, dat we niet behoeven te spreken over die landen waar het bolsjewisme de macht heeft. Dat we gevoegelijk kunnen zwijgen over de terreur van de Stalin-periode en over de opstanden in Oost-Duitsland en Hongarije. Ook de recente stakingen in Polen laten we maar buiten beschouwing. Maar wat doen de bolsjewiki in de burgerlijk-democratische landen? Daar ageren ze tegen de regering-zus, of de regering-zo, maar als ze even de kans zien om een ministerszetel te veroveren, dan zijn ze de felste verdedigers van de kapitalistische orde. Alleen al dat vooruitzicht doet hen nog openlijker stakingen breken, dan ze normaal al doen, ook al worden die stakingen geleid door hen sympathieke vakbonden. En hebben ze eenmaal zo'n ministerszetel te pakken, dan zijn ze, net als elke andere kapitalistische machthebber, tot elke misdaad in staat om de orde - waar ze in wezen een bestanddeel van zijn - met alle mogelijke middelen te beschermen. Toen bijvoorbeeld op 1 mei 1945 Algerijnse nationalisten voor het eerst met hun eigen vlag demonstreerden en dit incidenten en een massaslachting tot gevolg had, toen schreef de Franse bolsjewiek Léon Faix: "De aanstokers van deze troebelen moeten meedogenloos worden gestraft". Hij werd op zijn wenken bediend, want 40.000 Algerijnen werden gedood door de bommen van een luchtmacht, die onder leiding stond van de bolsjewiek Charles Tillon.

Ja, dat zijn van die zaken waar de partij-idealisten maar al te vaak aan voorbij gaan. Maar wat alle partij- en andere idealisten doen, is wel bij strijdende arbeiders de voortreffelijkheid van juist hun partij of ideaal aan te prijzen. En juist daarmee berokkenen ze allemaal schade aan de arbeidersstrijd. Immers, de strijd van de arbeiders wordt niet gevoerd door sociaal-democraten, bolsjewiki of anarchisten. De arbeidersstrijd wordt gevoerd door a r b e i d e r s. Dát is het enige wat ze gemeen hebben, het arbeider-zijn. En de arbeidersklasse bestaat nu eenmaal uit individuen van verschillende kleur en schakering. Hun positie dwingt de arbeiders tot strijd. Niet omdat ze zo graag willen, maar uit bittere noodzaak strijden zij. Die noodzaak is voor de katholieke of protestantse arbeider even groot als voor de bolsjewistische of anarchistische arbeider. Bij zo'n strijdende massa dan ook aan te komen met bolsjewistische, anarchistische of wat voor leuzen dan ook, is verdeeldheid zaaien tussen strijdende arbeiders. Voor hen is het volgen van mooie leuzen alleen maar verderfelijk. Het verbreekt hun eenheid. Belangrijk voor strijdende arbeiders is, dat ze de eenheid bewaren en dat ze hun strijd niet laten vertroebelen door allerlei mooie leuzen, ook

al zijn ze nog zo hoog gestemd als de anarchistische. Daar alleen is de eigen strijd van de arbeiders mee gediend.

- o -

Wanneer wij het in de vorige hoofdstukken hebben gehad over de oude arbeidersbeweging, dan houdt dat vanzelfsprekend in, dat er volgens ons ook een nieuwe arbeidersbeweging is, hetgeen natuurlijk door de door ons besproken sociaal-democratie, maar ook door de hiervoor aangehaalde partijen en groeperingen wordt ontkend. Hun idealistische opvattingen - die in de loop der jaren geen wezenlijke verandering hebben ondergaan - beletten hun de werkelijkheid te zien zoals ze is. Wie echter ogen heeft om te zien en oren om te horen, zal tot de erkenning moeten komen, dat met het veranderen van het kapitalisme, ook de strijd van de arbeiders is veranderd. Was in de periode van het bewoonbaar maken van het kapitalisme een eigen optreden van de arbeiders onmogelijk - ten eerste omdat er van eigen economische macht van de arbeidersklasse eigenlijk nog geen sprake was en ten tweede omdat de strijd voor sociale hervormingen inderdaad een strijd was, die het beste door de partij kon worden gevoerd op het parlementaire vlak - in de tegenwoordige tijd ligt dat volkomen anders. De werkelijkheid laat ons zien, dat vakbewegingen en partijen vijandig staan tegenover de arbeidersstrijd. Vandaar dan ook, dat de strijd van de arbeiders niet alleen is gericht tegen de ondernemers, maar tevens tegen de overheid (als vertegenwoordigster van het kapitaal), tegen de vakbeweging en de partij. Zij zijn gedwongen de strijd zélf te voeren. Daarbij maakt de arbeider zich niet druk over mooie idealen of principes, doch weegt voor hem alleen het directe belang, of liever gezegd: strijdt hij voor doeleinden, die hij direct voor zich ziet. Inderdaad, in die strijd spelen allerlei gevoelens een rol. Solidariteit, ethische overwegingen, onlustgevoelens en het gevoel onrechtvaardig behandeld te worden hebben allemaal mede hun invloed op de gedragingen van de arbeiders. Die gedragingen brengen hen echter meteen in conflict met de maatschappelijke orde, tasten de macht van het kapitaal aan. Wanneer in Londen de tankautochauffeurs in staking gaan en de overheid die tankauto's door militairen laat bemannen, dan is zonder meer duidelijk, dat hier het conflict tussen kapitaal en arbeid in alle scherpste aanwezig is. Hetzelfde hebben we meegemaakt met de staking van het gemeentepersoneel van Amsterdam in het voorjaar van 1955, toen de gemeentelijke overheid de trams en bussen door militairen liet bedienen en buiten Amsterdam de troepen gereed lagen. Volkomen terecht zei de advocaat van de gemeente Amsterdam, toen ontslagen stakers beroep hadden aangetekend bij het Scheidsgerecht, dat de overheid een dergelijke staking nooit kan toestaan, omdat het in wezen het begin van de revolutie is. Uit een dergelijke opmerking blijkt duidelijk, dat de bourgeoisie een veel fijnere neus heeft voor het wezenlijke van de zelfstandige strijd, dan alle partij- en andere idealisten bij elkaar.

Bij elke staking zien de arbeiders zich vandaag de dag gedwongen

hun eigen actie-comité te kiezen. Waar ze volkomen alleen staan zijn ze gedwongen het zélf te doen. En ze d o e n het z e l f. Hier met meer, daar met minder succes; hier weten ze hun actie vrijwel zuiver te houden, daar sluipen toch weer partij-elementen binnen. Maar het proces zet zich door. Hier in Nederland, in Amerika, Frankrijk, Engeland, ja in de gehele kapitalistische wereld. Vakbondsleiders, professoren en sociologen zien zich genoodzaakt zich bezig te houden met het probleem van de "wilde" stakingen. Waarom? Omdat ze die stakingen zo onbelangrijk vinden? Of is het wellicht omdat ze die stakingen zien als een bedreiging van de bestaande maatschappelijke orde? Het laatste is aan geen twijfel onderhevig. Wie ziet, hoe bij een betrekkelijk kleine staking van de buschauffeurs van het streekvervoer hier in Nederland in het begin van 1960, de overheid zo zeer in paniek geraakte, dat zij zich bereid verklaarde om over de hoofden van de vakbondsleiders heen met de stakende chauffeurs te gaan praten, die moet kunnen begrijpen, dat men zich bedreigd gevoelde. En hoe vaak is het niet voorgekomen, dat een al vastgesteld loonbeleid werd doorkruist door "wilde" stakingen en moest worden herzien. Zo waren hier in Nederland in de herfst van 1963 de overheid, de ondernemers en de vakbonden reeds overeengekomen, dat over het jaar 1964 de lonen met slechts enkele procenten mochten worden verhoogd. Er sloeg echter een dusdanige golf van wilde acties over het land, dat men genoodzaakt was de reeds vastgestelde verhogingen los te laten en in januari 1964 kwam de zogenaamde loonexplosie, waarbij loonsverhogingen werden toegekend van 10 tot 13 procent. Wie zou nog durven ontkennen, dat de arbeiders met hun acties voor meer loon en betere arbeidsvoorwaarden de macht van het kapitaal aantasten? Maar dat niet alleen: dit voorbeeld van de loonexplosie van 1964 rekent ook af met het nog steeds door de vakbonden verspreide sprookje, dat het de vakbonden zijn, die voor de arbeiders de verbeteringen uit het vuur slepen en dat de ongeorganiseerden profiteren van de geldelijke offers die de georganiseerden zich getroosten. In het hierboven aangehaalde geval (en in zovele andere gevallen) zijn het de stakingen - tegen de wil van de vakbonden gevoerd - die belangrijke verbeteringen voor de arbeiders teweeg brengen. Het zijn de ongeorganiseerden, die samen met de georganiseerden - waarbij het georganiseerd zijn geen enkele rol speelt, omdat ook de georganiseerden dan handelen in strijd met hun vakbonden - actie voeren en daarbij steevast de vakbonden tegenover zich vinden als de felste bestrijders van hun actie, als stakingsbrekers en als ronselaars van onderkruipers. Daarvoor krijgen ze dan de lof van de ondernemers en de overheid, want zij allen, de overheid, de vakbonden en de ondernemers, zijn als de dood voor de zelfstandige acties van de arbeiders, acties die zij zien als een bedreiging van de maatschappelijke orde en die dat ook werkelijk zijn.

Het is zonder meer een idealistisch sprookje, dat de arbeidersklasse pas dan het kapitalisme zou kunnen vernietigen, wanneer ze zich bewust was dat ze voor het socialisme zou moeten strijden. Dat weerleggen de feiten, want niets is minder waar dan dat de meest idealisti-

sche arbeiders de beste strijders zouden zijn. De werkelijkheid laat juist zien, dat de arbeiders vaak handelen in strijd met hun ideologische opvattingen. Zo waren het in juni 1953 in Oost-Duitsland stalinistisch georiënteerde metselaars, die het eerst van de steiger klommen en daarmee het sein tot de opstand gaven. Op dat moment was het geenszins hun opzet om de regering-Ulbricht weg te vagen. Dat kwam bij hen als bolsjewiki niet eens op. Maar de steeds weer verhoogde normen, hetgeen steeds weer loonsverlaging betekende, deed hen de strijd aandoen. En pas bij de verbreding en verdieping van de strijd klonk de kreet: "Weg met de Siberische Geitesik". Ook in Hongarije in oktober/november 1956 werden bolsjewistische arbeiders door Russische tanks vermorzeld omdat ze in opstand kwamen tegen hun directe en indirecte uitbuiting en hoopten op een beetje meer vrijheid na de déstalinisatie. Deze voorbeelden - die nog met vele aan te vullen zijn - laten duidelijk zien, dat alleen de positie die de arbeiders innemen de arbeiders tot strijders maakt en niet het idealisme.

De nieuwe arbeidersbeweging, de eigen strijd van de arbeiders, is in de plaats gekomen van de partij- en vakbewegingsstrijd. Dit proces is door niets te stuiten. En in die eigen strijd vinden de arbeiders de vakbeweging en de partij (eens noodzakelijke instrumenten om het kapitalisme voor de arbeiders bewoonbaar te maken) tegenover zich. Doch niet alleen vakbeweging en partij, maar iedere organisatie, groepering of persoon, die de strijd van de arbeiders poogt te infecteren met politieke of idealistische leuzen, is een rem op de eigen zelfstandige strijd van de arbeiders; is een hindernis op de weg naar de vernietiging van het kapitalisme.

=====

N A B E S C H O U W I N G

Het standpunt, dat in de voorgaande vier hoofdstukken van deze brochure ten opzichte van de sociaal-democratie, ja ten opzichte van de gehele oude arbeidersbeweging wordt ingenomen, wordt door ons, die het maandblad "Daad en Gedachte" uitgeven, reeds sedert tientallen jaren verkondigd. Dat wij bij het verkondigen van deze opvattingen op veel weerstanden stuiten, is begrijpelijk. Hoeveel - vooral oudere - arbeiders hebben niet met een hart vol hoop en verwachting achter de vaandels van de sociaal-democratie gemarcheerd. Het was hun enige hoop in een overigens grauw en ellendig bestaan. En dan komen wij zo maar even vertellen, dat die sociaal-democratie in wezen altijd heeft behoord tot de vijanden van de arbeidersklasse. Het is maar geen kleinigheid.

Begrijpelijk dus, dat wij allerlei tegenwerpingen te horen krijgen. Hoe teleurgesteld men ook in de partij mag zijn, aannemen dat die partij reeds van de aanvang af een deel was van de burgerlijke, de kapitalistische maatschappij en dus nooit socialistisch was, is moeilijk.

Nu menen wij in de voorgaande hoofdstukken duidelijk te hebben aangetoond, dát die sociaal-democratie inderdaad tot de burgerlijke orde behoorde, ook in de beginperiode van haar bestaan. Wij hebben met vele voorbeelden laten zien, dat zij op kritieke momenten altijd de zijde der bourgeoisie koos en zich stelde tegenover de arbeidersklasse. Voorbeelden, die het tegendeel laten zien - dus dat zij de zijde koos van de arbeiders en zich stelde tegenover de bourgeoisie - zijn er volgens ons niet te vinden. Niemand is er tot nu toe in geslaagd ons dergelijke voorbeelden te noemen.

Daarvan heeft men de konsekwenties te aanvaarden. In het gewone dagelijkse leven zal niemand het in zijn hoofd halen iemand te beoordelen naar hetgeen hij over zichzelf beweert. We beoordelen anderen naar hun daden, naar hun handelingen, Welnu, hetzelfde doen wij met de sociaal-democratie, met de oude arbeidersbeweging. En haar handelingen bestempelen haar als een organisatie, een beweging, die wezenlijk deel uitmaakt van de bestaande kapitalistische maatschappij.

Maar, horen wij als tegenwerping, hoe verklaren jullie dan het feit, dat de sociaal-democratie in de beginperiode van haar bestaan zoveel literatuur van Marx heeft verspreid? Dat komt, antwoorden wij, omdat de sociaal-democraten noch het wezen van het marxisme, noch het wezen van hun eigen beweging doorgrondde. Zij waren natuurlijk geen bedriegers, die de arbeiders maar wat voorspiegelden om een vuil spelletje te kunnen spelen. Neen, zij meenden inderdaad dat zij socialisten waren. Begaan met het lot der arbeiders wensten zij te strijden voor een andere, een betere maatschappij, wensten zij het "socialisme". Maar onder socialisme verstonden zij wel heel iets anders dan bijvoorbeeld Marx. Volgens Marx - volgens ons trouwens ook - is er pas sprake van een socialistische maatschappij, wanneer de arbeiders het produktie-apparaat beheersen en de produktie regelen. Pas wanneer de scheiding tussen ar-

beiders en produktieapparaat is opgeheven kan er sprake zijn van een gemeenschap van vrije en gelijke producenten. Wilden de sociaal-democraten ook, dat de arbeidersklasse het produktieapparaat beheerst en de produktie regelt? Geenszins! Zij wilden het produktieapparaat doen overgaan in de handen van de staat. Dat het voor de arbeider echter niets uitmaakt of hij zijn arbeidskracht aan de staat of aan een particuliere ondernemer verkoopt, daarover hebben wij het reeds in de brochure gehad. Het was dus zo, dat de sociaal-democratie meende socialistisch te zijn. In feite was zij staatskapitalistisch.

Wanneer wij nu verkondigen, dat de sociaal-democratie altijd heeft samengewerkt met de bourgeoisie, wordt ons soms voorgehouden, dat het toch wel erg belangrijk was, dat er in samenwerking met het meest vooruitstrevende deel der bourgeoisie werd gestreden ook tegen reactionaire en feodale machten. Daar zijn wij het natuurlijk volkomen mee eens. Natuurlijk was dat belangrijk, óók voor de arbeidersklasse. Het was heel juist dat er in die periode werd gestreden voor het bewoonbaar maken van het kapitalisme. Waar wij bezwaar tegen maken is, dat die strijd werd en nog wordt voorgesteld als een socialistische strijd. Daar en alleen daar gaat het om. Wij leggen geen morele maatstaven aan, maar wél willen we graag de werkelijkheid niet uit het oog verliezen. En de werkelijkheid heeft ons laten zien, dat die parlementaire strijd voor het bewoonbaar maken van het kapitalisme bijzonder belangrijk was, maar dat daarmee ook en vooral het kapitalisme omhoog werd gestuwd en dat er geen sprake van was, dat daarbij de macht van het proletariaat aan bod kon komen.

Wij staan op het standpunt, dat geen enkele partij het socialisme kan brengen; dat het socialisme slechts de uitkomst kan zijn van de dagelijkse strijd der arbeiders. Een partij, onverschillig welke, streeft niet naar arbeidersmacht doch naar partijmacht, hetgeen hoogstens als resultaat kan hebben: h e t s t a a t s k a p i t a l i s m e.

De mythe, dat de oude georganiseerde arbeidersbeweging, de partij- en de vakbonden, in de aanvang alleen en uitsluitend voor de belangen van de arbeidersklasse heeft gestreden, moet worden doorbroken. De gehele burgerlijke wereld, waartoe alle partij- en andere idealisten behoren, tracht altijd weer opnieuw de arbeiders in die mythe te doen geloven. En juist het geloof aan die mythe maakt het onmogelijk de arbeidersstrijd van vandaag te begrijpen, het werkelijk karakter daarvan te doorgronden. Daarom is de strijd tegen die mythe noodzakelijk. Dit geschrift is daartoe een poging.

=====